

‘Herstelgericht werken past bij de uitgangspunten van onze school’

Hoe zorg je ervoor dat je school een veilige basis is voor leerlingen en leraren? Dat een constructief pedagogisch klimaat ontstaat: ‘zo gaan we hier met elkaar om’. Directeur Ralph de Jong en schoolleider Manon Plenter nemen ons mee in de werkwijze van **!mpulse Leeuwarden dat gebruik maakt van de visie van herstelrecht.**

Respectvol met elkaar omgaan is bij ons vanzelfsprekend, zo lezen we op de website van !mpulse in Leeuwarden. De principes van het Herstelrecht liggen aan de basis van het pedagogisch klimaat op deze scholengemeenschap die hoog scoort op het gebied van sociale veiligheid. Daarover later meer. Eerst een korte schets van deze school.

!mpulse is een school die het anders doet. In augustus 2005 gingen de poorten van deze vo-school, onderdeel van OSG Piter Jelles, voor het eerst open. !mpulse – ca. 500 leerlingen – is een zogeheten concept-school. Leerlingen volgen zoveel mogelijk een eigen leerroute richting het vmbo-tl, havo of vwo-diploma. Directeur Ralph de Jong: “We hebben de keuze gemaakt ons onderwijs anders in te richten en leerlingen meer mogelijkheden te geven om individuele keuzes te maken wat ze leren, hoe ze leren, met wie, in welke ruimte en in welke tijd.”

Dat de school buiten de traditionele kaders denkt, wordt direct duidelijk in het curriculum. Op !mpulse maakt iedereen deel uit van een coachgroep, bestaande uit ongeveer 20 leerlingen uit hetzelfde leerjaar. Deze groep begint de schooldag van maandag tot en met donderdag in aanwezigheid van een vaste coach, die tevens als persoonlijke begeleider fungeert. De coachgroepen vormen de eerste drie jaar een vaste eenheid, waarin dezelfde leerlingen dezelfde coach behouden. Dit zorgt voor een vertrouwde omgeving waarin leerlingen zich veilig voelen om persoonlijke zaken te bespreken. De gouden regel is dat alles wat binnen de groep wordt besproken, binnenskamers blijft.

'Community'

Maar er is meer dat !mpulse opmerkelijk maakt: de wijze waarop leerlingen en teamleden samen inhoud geven aan de school als leer- en leefgemeenschap. Of beter gezegd: de 'community'. Binnen deze community wordt verwacht dat iedereen respectvol met elkaar omgaat en zich inzet voor de school als gemeenschap. Bijvoorbeeld door deel te nemen aan verschillende commissies zoals de horecacommissie, kunstcommissie en sportcommissie. Deze commissies vervullen specifieke rollen binnen de school en bieden leerlingen de kans om hun vaardigheden te ontwikkelen. Na een sollicitatieproces kunnen leerlingen deel uitmaken van een commissie en kunnen ze later senior-lid worden en leiderschap op zich nemen.

De Eed van !mpulse Leeuwarden

Bezoekers die voor het eerst op !mpulse komen, valt dat meteen op. Als gast word je spontaan aangesproken en warm begroet, ook door leerlingen. En dat is niet het enige aha-moment. Als er al rommel op de grond ligt, dan wordt daar niet aan voorbij gegaan maar ruimen de leerlingen dit op. Betrokkenheid, verantwoordelijkheid en respect blijken geen holle maar levende kernwaarden bij !mpulse die verankerd zijn in de schoolcultuur. Elke leerling, ouder, teamlid en andere betrokkene bij !mpulse wordt uitgenodigd om 'De Eed van !mpulse' te onderschrijven. Een soort 'relatiecontract' met statements als 'Ik zet me in voor een prettig leer- en leefklimaat' en 'Ik ga respectvol om met anderen en zet me in voor anderen'. Wat in deze leidraad in het oog springt: er is geen onderscheid tussen teamleden en leerlingen. Wat een teamlid van een leerling mag verwachten, is exact hetzelfde als wat een leerling van zijn leraren mag verlangen.

Keuze voor herstelrecht

Dat !mpulse Leeuwarden vanaf de start inzette op herstelgericht werken is een logische keuze, vertelt directeur Ralph de Jong. Hij is sinds 2006 werkzaam op deze school. Vóór zijn directeurschap was Ralph lid van het MT. Ralph: "Herstelgericht werken past heel goed bij de uitgangspunten van onze school. Je creëert ruimte voor leerlingen en stimuleert ze met elkaar echt in verbinding te gaan. En daarbij mogen ook fouten worden gemaakt. En als er fouten worden gemaakt, los die met elkaar op. Het mooie van herstelrecht is dat het veel handvatten geeft voor wat we juist wél willen: een positief schoolklimaat."

Een van de pijlers daarbij is de dialoog. !mpulse is ‘een dialooggerichte leer- en leefomgeving’. En dat wordt gewaardeerd, merkt schoolleider Manon Plenter op. Samen met Ralph is ze eindverantwoordelijk voor het onderwijskundig beleid. “Ik had zojuist een gesprek met een ouder die opmerkte dat het zo fijn is dat haar kind op een volwassen manier als gesprekspartner wordt gezien. De leerling is qua leeftijd nog niet volwassen maar wordt wel als zodanig benaderd door de leraar. Het kind weet en voelt dat het echt gezien wordt en dat er dialoog is.”

Het !mpulse-DNA wordt sinds de oprichting zorgvuldig geborgd en bewaakt in alle werkprocessen in de school, inclusief het wervingsbeleid van nieuwe docenten. Ralph: “Dat begint met de sollicitatieprocedure. Je moet als werkgever en als toekomstig medewerker de verbinding met elkaar aan kunnen gaan. Je solliciteert eigenlijk voor elkaar. Ik vind dat in een goede professionele cultuur iemand eerst zichzelf moet kennen om in contact te komen met een ander. Bij al onze sollicitatiegesprekken zit daarom een leerling erbij. Maakt de sollicitant contact met de leerling? Luistert hij of zij? Als onderwijsprofessional kun je je papieren hebben; als mens moet je je kunnen verbinden met hoe wij hier werken en waar wij hier als organisatie voor staan. We zijn geen school waar we het hebben over ‘wij’ en ‘zij’ en waar de docent de lokaaldeur dichtmaakt.”

Feedback

Manon is relatief nieuw op !mpulse Leeuwarden. Bij Jan Ruigrok, expert op het terrein van herstelrecht in het onderwijs, volgde ze de training herstelgericht werken en werd ze vertrouwd gemaakt met het toepassen hiervan in de schoolpraktijk. Wat haar opvalt is dat leerlingen en leraren elkaar veel en vaak positieve feedback geven. “Ik heb er nu hier mijn eerste jaar op zitten. Wat me opvalt? Vanuit een plezierige coachende feedback-opstelling geven mensen terug hoe dingen op hen overkomen. En zo word je als nieuwkomer ook meegenomen in de cultuur. Zonder dat van je wordt verwacht dat je je eigen identiteit verliest. Dat is absoluut niet aan de orde. Herstelrecht gaat over dialoog en relatie. Samen ga je op zoek naar antwoorden. Dat is heel belangrijk in een polariserende samenleving. In veilige coach-cirkels leren kinderen elkaar kennen en een stevigere relatie aan te gaan. Hierdoor is het denk ik op onze school relatief makkelijker om bijvoorbeeld het gesprek aan te gaan over een onderwerp als ‘juice-kanalen’ en antwoorden te vinden.”

Transactionele Analyse

In het gesprek duikt vaak het begrip ‘gewenst gedrag’ op. Een formulering die niet zonder reden wordt gekozen. Ralph: “Vanaf de oprichting van deze school hebben we stilgestaan bij de vraag hoe geef je handen en voeten aan een manier van werken die gewenst gedrag centraal stelt en de relaties tussen mensen. Hoe verbinden mensen zich en wat hebben ze daarbij nodig?” Het is dan ook niet verwonderlijk dat de Transactionele Analyse een thema is dat verankerd is in het schoolconcept. De kwaliteit van de school als veilige basis wordt immers in sterke mate bepaald

door de communicatieve acties en reacties – “transacties” – die plaatsvinden als leerlingen en leraren – zowel onderling als in wisselwerking met elkaar – interactie hebben. Ralph: “En als er iets mis gaat, denk aan ongewenst of grensoverschrijdend gedrag, hoe versterk je dan de band in plaats van van elkaar afscheid te nemen.” Schorsen van leerlingen is daarom een uiterste en weinig voorkomende maatregel op !mpulse Leeuwarden.

Wat leveren alle inspanningen op het vlak van schoolklimaat op? Uit de Monitor Schoolveiligheid blijkt dat !mpulse bovengemiddeld scoort op sociale en fysieke veiligheid. Een andere interessante graadmeter voor de impact van het op herstelrecht geïnspireerde schoolklimaat zijn de ervaringen van nieuwkomers. Ralph: “Een nieuwe docent die hier vervangingswerk doet, vertelde mij dat het voor het eerst was dat een leerling aan hem vroeg hoe zijn weekend was geweest en dat hij niet zijn escalatieladder op tafel hoefde te leggen om ervoor te zorgen dat leerlingen zich gedragen. En leerlingen die vanuit andere scholen hier instromen vertellen mij dat ze soms hieraan moeten wennen dat docenten ze op de gang begroeten en oprecht interesse in hen hebben.”

Burgerschap

Vragen stellen hoeft in dit gesprek eigenlijk nauwelijks. Moeiteloos kunnen Ralph en Manon “uren praten” over ‘hun’ school. Wat tussen de regels ook naar voren komt: herstelgericht werken op !mpulse is óók een praktijkopleiding tot verantwoord burgerschap. Burgerschapsvaardigheden worden in de dagelijkse schoolpraktijk ervaren en aangeleerd. Ralph: “Ze zitten doordrenkt in deze school. Burgerschapsvorming zit duidelijk in de werkwijze van onze coaches en docenten. Dat krijgen we van ouders ook terug. Verschillende leerlingen zijn betrokken leden van politieke partijen of zijn maatschappelijk actief.”

Vis-op-tafel

De school als plek waar leerlingen én leraren leren, groeien, samen leven, plezier hebben en als er druk staat op de relatie die herstellen. Ook in pedagogisch opzicht is !mpulse een school die het anders doet. Iets dat overigens ook geldt voor collega-school !mpulse Kollum die eveneens werkt met herstelrecht. Manon: “Deze werkwijze moet bij je passen als docent. Je moet iets van jezelf durven laten zien en je kwetsbaar durven opstellen en de dialoog aangaan. Maar het werk is echt zoveel leuker als je echt naar elkaar luistert en het echt laagdrempelig is om elkaar van feedback te voorzien. Dat je praat over de inhoud en het los ziet van de persoon, dat is iets wat hier gedragen wordt door iedereen. Je kunt elkaar een kritische vraag stellen maar het is altijd op inhoud, nooit op de mens. We kijken naar wat er gebeurd is, en niet naar de persoon in kwestie. En gedoe en kwesties, die zijn er bij ons natuurlijk ook soms. En die komen op tafel. Ralph, die even een placemat gaat halen met daarop een afbeelding van een vis: “De vis-op-tafel; zo noemen we dat hier. In bijeenkomsten halen we met deze werkvorm naar boven wat er onder ‘de waterlinie’, dus in de onderstroom, gebeurt. Als de vis onder tafel blijft dan gaat het stinken. Je kunt beter te vroeg de confrontatie aangaan, dan blijven wachten tot je niet meer verder kunt. Waar loop je als leerling of docent tegenaan? Die assertiviteit verwacht ik van iedere docent van de school.”

Meer over herstelgericht werken

Herstelgericht werken gaat over hoe je van je school een veilige basis maakt. Het gaat over relaties, over het ruimte krijgen als leerling in het proces van volwassen worden, over het 'oefenen' van gedrag, over zorgen én uitdagen. Maar ook over het stellen van grenzen en het leren van misdragingen en conflicten om er samen beter van te worden. Jan Ruigrok schreef er een boek over: 'Hoop, humor en herstel: maak van je school een veilige basis.' [Hier meer over het boek en wat herstelrecht kan betekenen voor je school als leer- en leefgemeenschap van leerlingen, leraren en ouders.](#)

